

TALABA YOSHLARNI - HARBIY VATANPARVARLIK TARBIYASINI RESPUBLIKAMIZDAGI MUZEYLAR VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH

Akbarov Anvar Tojimatovich

Pedagogika fanlari nomzodi dotsent..

Madaliev Rahmiddin Ismoilovich

FarDU Harbiy ta'lim fakul'teti o'qituvchisi.

Annotatsiya: *Mazkur maqolada Ozbekistonda mavjud muzeylar ularni tashkil topishida hukumatimiz qarorlari xamda ularni talaba - yoshlarning harbiy-vatanparvarlik tarbiyasidagi ahamiyati qolaversa muzeylar artpedagogik tarbiyaning bir vositasida sifatida talabalarga talim – tarbiya berish usullari haqida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *Moziy, muzey, merosimiz, tarix, madaniya, xalq, davlat, ekspozitsiyalar, eksponant, harbiy-tarixiy voqealar.*

KIRISH

Tarix – millatning haqiqiy tarbiyachisi. SHu ma'noda bugun buyuk ajdodlarimizning xayrli ishlari va jasoratlari bizning tarixiy xotiramizni jonlantirib, yangi fuqarolik ongini shakllantirishda axloqiy tarbiya va ibrat manbai bo'lib xizmat qilmoqda, desak yanglishmaymiz.

Ma'lumki, har bir millat, xalq va davlat o'z tarixiga ega. Tarixni bilish zamirida esa buyuk falsafa jamlangan. Xalqning kelajagi porloq bo'lishida, shuningdek, davlat istiqboli yo'lida kuchli siyosat yurgizishda o'tmishdagi ijtimoiy-siyosiy, madaniy, iqtisodiy jarayonlarni chuqur o'rganish va anglash katta ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar taxlili va metadologiyasi. Demak, millatning shakllanishi, insonlarning ma'naviy yuksalishi, milliy g'oyani mustahkamlash, aholining milliy qadriyatlarga e'tiborli bo'lishlarini tarbiyalashda muzeylarning alohida o'rni bor. Muzeylarni tarix, madaniyat va san'atning xazinasi, deb ta'riflashadi. Shu o'rinda muzeylar qachon paydo bo'lgan va ularning ahamiyati haqida qisqacha tarif -«Muzey» - yunoncha atama bo'lib, «muza» so'zidan kelib chiqqan. Qadimgi Yunon mifologiyasida san'at va fan ma'budalari «muzalar» deb yuritilgan. Muzalar, ya'ni ma'budalar yoki xudolar shoir va san'atkorlarga ilhom beradi, deb e'tiqod qilingan. Shuning uchun antik poeziya asarlarining boshida ko'pincha Muzaga murojaat qilingan. San'at va adabiyotga, tarixga oid birqancha ma'budalar mavjud bo'lgan. Jumladan, antik shoirlardan Gesiod (mil.avv. VII asr) 9 ta ma'budani sanab o'tadi: Klio – tarix; Evterpa – poeziya vamusiqa; Taliya – komediya; Melpomena – tragediya; Terpsixora – o'yin; Erato –muhabbat lirikasi; Poligileniya – gimnlar; Uraniya – astronomiya; Kalliopa – epos ma'budalaridir. Appolon Muza xudosi hisoblangan. Muza obrazi Evropa tasviriy san'atida o'z ifodasini topgan. Ma'budalar – turli shakldagi haykallar alohida ehtirom bilan muqaddas sanalgan imoratlarda saqlangan.

Odamlar ma'budalarni ziyorat qila turib, orzu-istaklarini amalga oshirishini tilaganlar. Natijada muzalar joylashgan dargoh insonlarning ziyoratgohiga aylangan. Bu dargohda eng asl buyumlar, nodir, qimmatbaho ashyolar va go'zal san'at asarlari ham saqlana boshlagan. Ular bu bino sahnini bezash bilan birga, ziyoratchilar qalbida ham alohida taassurot qoldirgan. «Muzeun» - bu go'zal buyumlar saqlanadigan, ilhom parilari to'planadigan joy degan ma'noni anglatadi.

Shuningdek, «Moziy» so'zining «Muzey» atamasiga monand ekanligini ham e'tirof etish kerak. «Moziy» so'zining lug'aviy ma'nosi tarix, o'tmish degan mazmunni anglatadi. Muzeylar ham vazifasiga ko'ra tarixni, o'tmishni namoyish qilish bilan avlodlarga bilim beradi. Shunday ekan, muzeylar tarixdan saboq beradi, u xalqning asrlar davomida qo'lga kiritgan yutuqlari, ilm-ma'rifatga qo'shgan hissasi haqida ma'lumot beradi, ko'rgazmali, ishonchli, ilmiy asoslar bilan insoniyatga ma'rifat tarqatadi desak xato bo'lmaydi.

Muzey dastlab Yunoniston va Rimda paydo bo'lgan. Bu mamlakatlarda ayrim san'at yodgorliklari ibodatxonalarda to'planib, turli ko'rgazmalar tashkil etilgan. Keyinchalik Ellinizm davrida muzey kolleksiyalari vujudga keldi. San'at, madaniyat va fan erishgan yutuqlarning namunalaridan iborat kolleksiyalar to'plash Uyg'onish davrida Italiyada, so'ng esa Angliya, Fransiya, Germaniya va boshqa mamlakatlarda rasm bo'ldi.

O'zbekistonning mustaqillikka erishishi iqtisodiy va siyosiy hayotning barcha jabhalarida bo'lganidek madaniy sohada, shu jumladan, boy o'tmish merosimizni o'rganish, saqlash va uni keng xalq ommasiga targ'ib etish borasida ham tub burilish yasadi. Vatanimiz ijtimoiy hayotidagi o'zgarishlar, yangilanishlar qatorida O'zbekiston hududidagi muzeylar faoliyatida ham yangi davr boshlandi.

Davlatimizning "Muzeylar faoliyatini tubdan yaxshilash va takomillashtirish to'g'risida"gi farmoni 1998-yil 12-yanvarda qabul qilinib, u muzey va muzey xodimlarining hayotida katta ahamiyat kasb etdi. Mamlakatimiz hududida mavjud bo'lgan muzeylar faoliyatini takomillashtirish, ularni xalqning ma'naviy axloqiy kamolotida tutgan o'rnini yanada oshirish maqsadida "O'zbekmuzey" jamg'armasi tuzildi.

Bugungi kunda mamlakatimiz hududidagi turli muassasalar, korxonalar, qurilish tashkilotlari, qishloq, jamoa boshqaruv xo'jaliklari qoshida, shahar, tuman, viloyat markazlarida, xalq ta'limi tizimida ja'mi 1200 dan ortiq muzeylar bo'lib, ularning eng yiriklari poytaxtda joylashgan. Shu bilan birgalikda o'nlab yozuvchilar, shoirlar, rassomlar, olimlar va mashhur san'at arboblarning uy muzeylari ham faoliyat ko'rsatmoqda.

Muxokama natijalari. Yurtimizda yangi-yangi muzeylarning tashkil etilishi, poytaxtdagi eng yirik va nufuzli Temuriylar davri tarixi, qatag'on qurbonlari xotirasi, mamlakatimiz janubida joylashgan Termiz shahridagi Arxeologiya muzeyining ochilishi hukumatimiz tomonidan muzey va muzeyshunoslik sohasida nihoyatda katta ishlarning amalga oshirilayotganidan dalolat beradi.

Yangi muzeylarning tashkil etilishi bilan bir qatorda shu vaqtgacha ham faoliyat ko'rsatib turgan barcha katta-kichik muzeylar faoliyatini tubdan yaxshilash, milliy istiqlol ruhida qayta tashkil etish masalasiga ham alohida e'tibor bilan qaralmoqda.

Jumladan, Vazirlar Maxkamasining 2017 yil 11-dekabrda 2017-2027-yillarda Davlat muzeylari faoliyatini takomillashtirish va moddiy texnik bazasini mustahkamlash bo'yicha kompleks chora-tadbirlar dasturini tasdiqlash to'grisida 975-son qarori

Yana bir quvonarlisi 2023 yilning 22-dekabr kuni Prezident SHavkat Mirziyovning Respublika Ma'naviyat va ma'rifat kengashining kengaytirilgan majlisdagi nutqida xam Muzeylar faoliyatini takomillashtirish bo'yicha etti yillik dastur qabul qilinib quyidagi ishlar amalga oshirilishi yuzasidan rejalar bayon qildilar:

Ekspонатlar saqlash va muhofaza qilish bo'yicha barcha muzeylar zamonaviy uskunalar bilan jihozlanadi va eng noyob ekspонатlar markirovka qilinadi.

Innovatsion texnologiyalar asosida Tarix muzeyi hamda San'at muzeyining zamonaviy yangi binolari barpo etiladi. Temuriylar tarixi xamda tabiat muzeylarining ekspozitsiyasi yangilanadi. Alisher Navoiy nomidagi muzeyi kapital ta'mirlanadi.

Islom sivilizatsiyasi markazida Birinchi va Ikkinchi Renessans, davlatichilik tarixi va buyuk allomalar faoliyati bo'yicha yangi ekspozitsiyalar tashkil qilinadi.

Muqaddas kitob –Usmon Qur'oni sahifalarini ham konservatsiya va restavratsiya qilinadi.

YUrtimizning ko'hna tarixiga bag'ishlangan 18 ta arxeologik yodgorligi ni ochiq osmon ostidagi muzeyga aylantiriladi. SHuningdek Samarqandda Sohibqiron Amur Temur bog'larini qayta tiklanadi, "Buyuk Ipak yo'li" muzeyini barpo etiladi. Bibixonim majmuasi to'liq restavratsiya qilinadi"- deb takidlab o'tdilar.

Bundan ko'rinib turibdiki yoshlarni ta'lim-tarbiyasida yurtimizdagi muzeylarning axamiyati katta ekanligi bu sohani rivolantirish bugungi kungi dolzarb masala ekanligini Prezidentimiz shaxsan etrof etgan holda bir qancha tashabbuslarni e'lon qilib bugungi kunda yoshlar tarbiyasi bilan shug'ullanayotgan barcha jabxa vakillariga kerakli tavsiyalarni berdilar.

XULOSA

O'z navbatida biz pedagoglar xam, davlatimiz tomonidan chiqarilgan qonun va qarorlarga tayangan holda talabalarni yani bo'lgusi oqituvchilarni serqirra, atroflicha ta'sir etuvchi nafosat qadriyatlarga yo'naltirishimiz lozim. Birinchi navbatda milliy qadriyatlar, ona Zamin tabiati, milliy xalq san'ati, sharqning badiiy madaniyati, tarixiga muhabbat tuyg'ularini rivojlantirish. Bu borada asosiy manba sifatida ARTpedagogika vositalari orqali milliy an'analarga boy adabiyot, tasviriy san'at, musiqa, teatr va kino san'atning boshqa turlari bilan tanishtirish ya'ni yurtimizni diqqatga sazovor joylarga ekspursiyalar uyushtirish, o'zbek xalqining o'tmishdagi va zamonaviy turmush tarzi aks etgan milliy spektakllarga va muzeylarga olib borish. Bu esa, talabalarining ongida o'z xalqiga va yurtiga bo'lgan muhabbatni yanada kuchaytiradi, bugungi tinch-totuv, ozod turmushni muhofaza qilish uchun bor kuch-g'ayratlarini safarbar etishga undaydi. Ayniqsa yurtimizda faoliyat ko'rsatayotgan muzeylarda saqlanib, namoyish etilayotgan tarixiy hujjat va xalq madaniyatiga oid ashyolar, yangi avlodga ajdodlari o'tmishi, hayoti, yuksak ma'naviyatidan darak berib, uning vositasida Vatanga bo'lgan muhabbat, ota-bobolari qoldirgan madaniy

merosga nisbatan hurmat, e'zoz, ularga munosib vorislar bo'lish tuyg'usini uyg'otadi. Shuningdek, yoshlarni odobu axloqqa, halolligu poklikka, botirlikka, mardlik, vatanni himoya qilish, ajdodlaridek sabr-qanoatli, aqlli, adolatli, mehr-muruvvatli bo'lishga chaqiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining hududlardagi oliy ta'lim muassasalari tuzilmasida "Qatag'on qurbonlari xotirasi" muzeylarini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida" 2017-yil 22-noyabrdagi № 936-sonli qarori.

2. "2023-2027 yillar yoshlar harbiy- vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ishlari samaradorligini oshirish konspensiyasi". Vazirlar mahkamasining 2023 yil 29 iyundagi 267-son qarori.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 22-dekabr kunidagi Respublika Manaviyat va marifat kengashining kengaytirilgan majlisidagi nutqi materiallari. "Xalq sozi"- 2023-yil 23-dekabr soni.

4. Madaliev R. "Talaba-yoshlarning xarbiy vatanparvarlik tarbiyasida artpedagogik vositalarining ahamiyati" FarDU ilmiy xabarlar 2023 y. №1son 51b.

5. Madaliev R. "Talaba-yoshlarning xarbiy vatanparvarlik tarbiyasida artpedagogik vositasida rivojlantirish texnologiyasi " mavzusidagi maqola. "Mirzo Ulugbek nomidagi Ozbekiston milliy universiteti" jurnali 1/8/1, 2023y. 137-139-b.

6. SH.X.Tillavoldiev. "Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi asoslari" darslik. Farg'ona- 2023 yil.